

***Tortula intermedia* (Brid.) De Not. var. *calva* (Dur. et Sag.) Wijk et Marg. nieuw voor Nederland**

Jac. Koopman & K. Meijer

Inleiding

Tijdens inventarisatiewerkzaamheden t.b.v. het Mossenprojekt Friesland vonden beide auteurs op 1 december 1990 aan het Lemster Strand onder Lemmer een zeer "kortglasharige" *Tortula*. Het materiaal trok macroscopisch reeds onze aandacht, omdat de plantjes duidelijk afweken van de eveneens aanwezige *Tortula calcicolens* en *Tortula intermedia*. Zeker tien à twintig compacte, heldergroene kussentjes werden waargenomen.

Het materiaal werd voorgelegd aan Ph. Sollman te Zevenaar, die ons meedeelde, dat het materiaal onmiskenbaar *Tortula intermedia* var. *calva* betrof, een taxon dat nog niet eerder voor Nederland was opgegeven.

Omschrijving en habitat

Kramer (1980) karakteriseert het taxon als volgt: "Kein Glashaar, nur eine kurze, chlorophyllführende Spitze ausgebildet; übriges wie bei *T. intermedia* var. *intermedia*. Auf Erde und Gestein".

Het Lemster materiaal groeide boven aan een basaltglooiing, op opgestoven zand tussen de basaltblokken, terwijl een aantal kussentjes duidelijk op het basalt zelf groeide.

Voorkomen

In figuur 1 zijn de atlasblokken aangegeven waarin *Tortula intermedia* var. *calva* is waargenomen. Het betreft de volgende km-blokken: 15.23.35; 15.27.43; 15.36.21; 15.37.15; 15.38.11.

De vindplaats bij Lemmer, de rijkste van de vijf, is gelegen in km-blok 15.38.11. Ook in 15.23.35 werden meerdere, vrij grote kussentjes aangetroffen, op beton tussen basalt van walbeschoeiing langs het

IJsselmeer. In de andere drie gevallen gaat het om één of enkele kleine kussentjes, op basaltblokken en zelfs eenmaal op een oude paal van een voormalige beschoeiing.

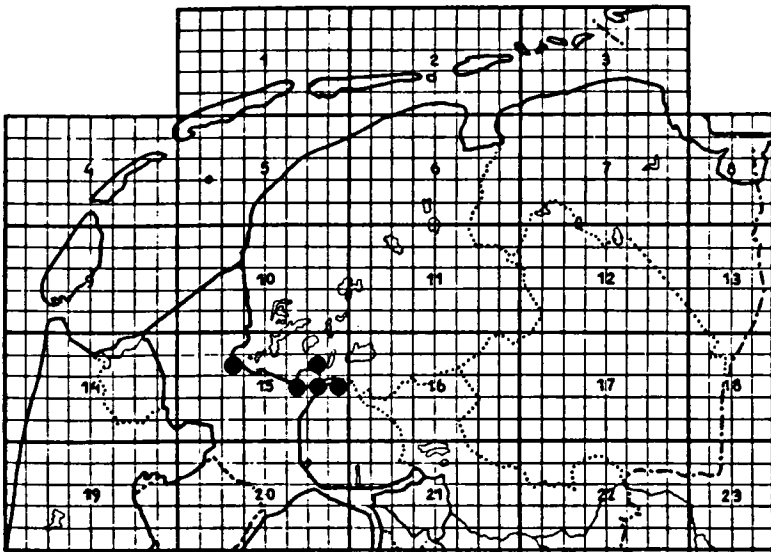
Slotopmerkingen

De laatste jaren leren steeds meer bryologen de basaltglooiingen langs het IJsselmeer waarderen als een interessante habitat. Het lijkt ons dan ook niet op voorhand uitgesloten, dat *Tortula intermedia* var. *calva* reeds eerder verzameld is, maar toen mogelijk niet als zodanig onderkend. Graag zien wij reacties tegemoet.

Ons vervolgonderzoek van het Mossenprojekt Friesland zal duidelijkheid geven op de vraag of dit taxon ook elders in Friesland langs het IJsselmeer voorkomt.

Literatuur

Kramer, W. 1980. *Tortula* Hedw. sect. *Rurales* De Not. (Pottiaceae, Musci) in der östlichen Holarktis. *Bryophytorum Bibliotheca* 21:1-165.

Figuur 1. Voorkomen *Tortula intermedia* var. *calva* in Nederland